

Exprezident Václav Klaus: Žádná země nesklouzla do takové politické hysterie a prázdnoty, aby celou dekádu žila heslem „anti-Zeman“, které vystřídala kampaň „anti-Babiš“

- CZ24 News | 16. června 2023

ČESKO: Milí posluchači, vítejte u pořadu Právě teď z cyklu Kupředu do minulosti. Od mikrofonu vás zdraví Martina Kociánová, ze zákulisí Ladislav Henek.

„Demokracie je shodou v různosti. Na rozdíl od diktatur nepovažuje jiné mínění za cosi, co je třeba odstranit. Na tom jsme se už v podstatě dohodli. Méně shod je v pochopení, že i demokracie je současnou vládou, že není bezvládím, či arénou sobců a moralistů.“ Myslím, že není potřeba dodávat, že se jedná o citát prezidenta Václava Klause z jeho knihy „Myšlenky“ z roku 2021. Já dnes nebudu mít dlouhý úvod, protože mého dnešního hosta skutečně není potřeba dlouze představovat. Osobnost prezidenta Václava Klause, i jeho myšlenky, jsou už přes 30 let velmi konzistentní. Pane prezidente, jsem ráda, že si můžeme tady u vás, ve vašem institutu, dnes povídat. Děkuji.

Václav Klaus: Děkuji pěkně. Já jsem nesledoval vaše pořady. Takže vy se jmenujete „Kupředu do minulosti“? To je obecnější název?

Martina: Rádio Universum, tak se jmenujeme. A Kupředu do minulosti je náš základní pořad.

Václav Klaus: Vidím, že mám strašlivé nedostatky.

Martina: Já pevně věřím, že po dnešním setkání je rád doženete. Pane prezidente, byl jste jako hybatel, spolutvůrce nebo strůjce, u důležitých nebo přímo zlomových událostí naší země od roku 1989. Když jen připomenu: Samozřejmě transformace celého hospodářství z komunisticko-socialistického na kapitalistické. Byl jste také u rozdělení Československa na dva samostatné státy. My všichni jsme tehdy měli velké sny o svobodě, o demokracii a o tom, co nás čeká. Ale nyní čím dál tím častěji slyším, že se lidé bojí, že svoboda a demokracie jsou opět v ohrožení. Jak to vidíte vy? Jsou tyto obavy oprávněné, anebo slyšíme trávu růst?

Václav Klaus: Není to slyšení trávy růst. Nicméně řekl bych, že je potřeba, abychom s těmito slovy, která jsou silná a bohatá, pracovali opatrně. Nebo takové to „ohroženy-neohroženy,“ to jsou pro mě silná slova. Samozřejmě, že jsme se posunuli někam úplně jinam, než kde jsme začínali před 30 lety, kdy jsme skutečně v tato dvě slova věřili a všechno jsme konali v tomto směru, aby byla svoboda a demokracie. Že jsou teď ze spousty stran ohrožovány, oslabovány? To určitě ano. Ale dejme si pozor na silné výroky v tomto smyslu.

Když vznikl Římský klub s knihou „Limity růstu“, tak jsem věděl, kolik uhodilo. Ale že to dosáhne absurdity dnešního „Zeleného údělu,“ a vůbec všeho, co se děje, to jsem tušit nemohl.

Martina: Jaké výroky tedy jsou pro vás akorát? Když byste měl charakterizovat dnešní dobu?

Václav Klaus: Dnešní doba je pro mě strašlivým zklamáním. Ale není to bezprostředně zklamání z našeho vlastního vývoje. Z toho jsem zklamán nesmírně, ale to zklamání je celosvětový vývoj. My jsme v radosti nad pádem komunismu strašlivě podceňovali nejružnější tendence v opačném směru, které probíhaly už ve druhé polovině minulého století v celém západním světě. My jsme přes „železnou oponu“ nakukovali na Západ, a ne plně jsme doceňovali to, co se tam všechno odehrává.

Já určitě nebyl ten, který by Západ bezmyšlenkovitě adoroval. Nejsem spotřební člověk, který by se vztekal z toho, že tenkrát jsem si nemohl koupit takové lyže, jaké bych si koupit chtěl, nebo něco takového. A už jsem tam určité negativní tendence viděl. Cítil jsem je. Cítil jsem tam hrozivý nárůst toho, co dnes nazýváme „zelené myšlení“. To opravdu tady bylo od přelomu 60. a 70. let, něco, co jsem cítil jako velikou hrozbu, když se založil Římský klub a jejich hlavní kniha „Limity růstu“. Tak to jsem věděl, kolik uhodilo. Čili, tohle jsem cítil. Že to dosáhne absurdity dnešního „Zeleného údělu,“ a vůbec všeho, co se s tím děje, to jsem sice tušit nemohl, ale samu o sobě jsem tuto hrozbu viděl.

Já jsem prožíval, už jako hodně dospělý, rok 1968 v Ekonomickém ústavu Akademie věd, kde se děla ta slavná ekonomická reforma. Nicméně jsem viděl barikády v Paříži a Berlíně a věděl jsem, že to jsou jiné barikády, než které jsme chtěli stavět my. Neboli řada pohledů na to v tomto smyslu byla. Jako ekonom jsem věděl, že trh, ta německá soziale Marktwirtschaft, německá sociálně-tržní ekonomika, není vůbec tou ekonomikou, kterou my jsme chtěli. Takže takové tendence jsem tam viděl. Ale jak moc pronikly do celé společnosti a jak ji dneska determinují? To jsem netušil.

Martina: Pane prezidente, vy jste to teď zmínil, že jste viděl barikády ve Francii v roce 68. Zrovna dole ve vaší knihovně jsem narazila na výbornou knihu Aleše Valenty „Německý rok 1968“, který dokonale popisuje, jak opravdu ten 68. rok probíhal v západní Evropě jinak, než probíhal u nás.

Václav Klaus: Vy jste četla tuto knihu?

Martina: Ano.

Václav Klaus: Já jsem vám ji chtěl dát. Ale když jste ji četla...

Naše očkování proti totalitě už je dnes tak vyvanuté a neúčinné, jako byla všechna hloupá očkování proti covidu. A z druhé strany běží anti-očkování lidí, aby nedemokratickou a nesvobodnou společnost milovali.

Martina: Můžu mít dvě. Pane prezidente, řekněte mi – jednu záhadu mi objasněte: Jak je možné, že když se země východního bloku vyvíjely úplně jiným způsobem, a třeba ten 68. rok jsme prožívali zcela jinak, než jak se vyvíjel Západ, tak jak to, že nakonec jsme narazili společně do úplně stejné zdi? My jsme mohli mít už nějaké očkování protitotalitní, protože ta zkušenost tady byla. Zatímco Francie ji, řekněme, neměla. Nemělo ji ani Německo, myslím ta část...

Václav Klaus: Očkování proti totalitě? Dobré slovo. Já o tom také mluvím, ale to si někdy půjčím, ten váš výrok. My jsme byli očkováni, ale je třeba velmi přesně definovat a netrivializovat to zájmeno „MY“. Kolik nás bylo? Jaká jedna generace? Jaká jedna mezigenerace to byla, která byla proočkována dostatečně. Ale tato generace už dneska tvoří naprostou menšinu společnosti, která žije v České republice. Člověk na to pořád zapomíná. Já učím na VŠE a často řeknu: „No, vaše rodiče si musí pamatovat...“ A pak mi to dojde: „Ale vlastně ne, vždyť vám je dvacet. To znamená, že jste se narodili něco kolem roku 2000. Čili vaši rodiče už si to nepamatovali. To jsou vaši prarodiče.“ Tuto větu jsem si nescíslněkrát uvědomil, když se tam dívám na své studenty. Neboli nepřeceňoval bych to proočkování. Nemluvě o tom, že totalita je nekonečně zkarikována nejen politikou, ale i naším uměním, které karikuje tuto totalitu. Vybírá z ní legrační vtípky a ponechává úplně stranou její podstatu. Proto považuji za naprosto zavádějící takové populární filmy, jako všechny ty

„hřebejkovštiny,“ a tyhle věci, které karikují komunismus. Vybírají z něj vtípky, že se nerozbila nerozbitná sklenice vyrobená v NDR – to ano, ale ta podstata mizí. A lidé dostávají o komunismu naprosto mylnou informaci. Takže nevím, jak to překonat. Nedaří se to. Vidím i diametrální rozdíl mezi chápáním generace svých synů a svých vnoučat. To už je zase úplně jiná dimenze. Mám z toho strach, že to očkování bylo nedostatečné. Kdybychom mohli vtipkovat v dnešní době, tak bychom řekli, že to očkování komunismem už je dnes tak vyvanuté a neúčinné, jako byla všechna hloupá očkování proti covidu.

Martina: V tom případě se obávám, pane profesore, že jinými slovy, když říkáte, že očkování komunismem už je neúčinné, že potřebujeme přeočkovat. Znamená to, že nás čekají větší kapky?

Václav Klaus: To je silné slovo „přeočkovat“. Otázka je, jestli se k pochopení těchto různých tendencí nesvobodných, nedemokratických společností – totalitních si nechávám až jako budoucí slovo – jestli to očkování je proveditelné jenom prožitkem, nebo něčím jiným. Ale to je stejné jako u těch paralel s medicínou. Někdo si myslí, že se dá proti covidu, proti tomu koronaviru, že se dá očkovat. A někteří jiní si myslíme, že se to musí prožít. To je úplně stejná, zdánlivě nečekaná paralela. A já určitě patřím mezi ty, kteří si myslí, že se covid má prodělat – a že se to potom stane normálním nebezpečím. Takže to „přeočkovat“ je problematické. Myslím, že přeočkování, v uvozovkách, ke kterému teď dochází, a myslím tím, jak jsou zglajchšaltovány naše děti a vnoučata v dnešních školách a jak glajchšaltuje Česká televize, pan Moravec a další, tak to je přeočkování druhým směrem. To je anti-očkování. To je naopak očkování lidí k tomu, aby něco jako nedemokratickou a nesvobodnou společnost milovali, aby se z ní radovali. A tím se dostáváme k Orwellovi, kde je ten slavný konec, kdy vzpurný hrdina nakonec skončí tím, že se usmívá na obraz „Velkého bratra,“ a vlastně přišel na to, že ho má rád. Já myslím, že naše děti jsou už očkovány směrem, aby toho „Velkého bratra“ měly rády a „Velký bratr“ je u nás v podobě Fialy, Rakušana a Černochoých. Tak ony je budou určitě milovat.

Už před 35 lety jsme byli na Západě s tezemi o trhu bez adjektiv a demokracii bez adjektiv za exoty

Martina: Pane profesore, to co říkáte, by svědčilo mimo jiné také o jednom špatném odhadu na začátku 90. let, kdy jsem vlastně pořád slýchala, že ještě i moje generace, to znamená ti, kteří prožili dětství a rané mládí v minulém režimu, že budeme muset všichni vymřít. A teprve až přijdou ti noví, kteří nejsou navržení totalitním životem, totalitním myšlením, tak teprve pak budeme moci budovat ten skutečně čistý svět. A zatím to vypadá, že nám dozrávají generace, pro které svoboda už není žádnou hodnotou.

Václav Klaus: To říkáte velmi přesně. Dvě věci: „špatný odhad“ a „všichni vymřít“. Jde o to, čím to byl odhad. Já takovou tu „všichni vymřít“, takovou tu disidentskou pozici, že kdo nebyl s nimi, tak ten by měl raději vymřít, protože nemá vůbec nárok, aby něco nového dělal, tak to jsem nesdílel nikdy a...

Martina: ...ale zaznívala.

Václav Klaus: Ano, od někoho zaznívala. Špatný odhad – nejde o to, jestli jsme ho měli všichni. Já jsem samozřejmě věděl, že to je velmi chatrné – to, kudy putujeme, že to je každým dnem zvrátitelné a změnitelné. Jestli si někdo myslí dnes, s odstupem už pomalu 35 let, že transformace této země, nejen ekonomicky, ale i politicky, že byla samozřejmá, jasná a automatická? No, to vůbec ne. Tam byla rvačka o každou větu, o každý krůček. A každým dnem to mohlo dopadnout úplně opačně. To, co prováděli různí lidé uvnitř Občanského fóra hned od počátku, tak to bylo úplně jiné vidění, než ve prospěch svobody a demokracie v našem slova smyslu. To bylo možná ve prospěch EU svobody a ve prospěch takzvané liberální demokracie, to ano. Ale svoboda a demokracie – tak, jak já vždycky říkám, bez adjektiv – to hájil už i tehdy málokdo. Když jsem jezdil po světě, v tu dobu nonstop, ročně

tricetkrát na nějaké konferenci jsem řečnil, nebo na návštěvě, tak tam jsme byli – nenamlouvejme si to, nezamlouvejme to – tam jsme byli se svými výroky, nebo tam jsem byl, abych nedával množné číslo, se svými výroky o trhu bez adjektiv a demokracii bez adjektiv, „bílou vránou“. Tam si Německo, Rakousko a Francie ťukaly do čela: A co to ten Klaus říká? Ale protože tam byla jistá aureola našeho zbourání komunismu, tak mě nemohli tehdy rovnou vyházet ze sálů. To zase jistý statut jsme tam měli. Ale že jsme byli za exoty už v té chvíli, to je naprosto jasné.

Martina: Vy tedy teď říkáte, že jste narážel na nepochopení své vize, kudy by se naše země měla ekonomicky, společensky, sociálně vyvíjet...

Václav Klaus: Ano.

Chtěli jsme dát šanci každému, aby realizoval své sny. Souboj o to s Václavem Havlem byl absolutní. Tam šlo o totálně jiné vidění světa, a my jsme ho nevyhráli.

Martina: A věděli jste tedy, že jdeme – my u nás na Moravě říkáme – šejdrem?

Václav Klaus: Ne. Já bych to nenazval „jíti šejdrem“. Já si myslel, že jsme se hádali o každý krůček, a v každé chvíli jsme udělali tohle dobře, v tomhle jsme byli přetlačeni druhým směrem. Slovo „šejdrem“ je hezké, a mile znící, ale neřekl bych to tak úplně. My jsme prostě chtěli dát šanci. Chtěli dát šanci každému, aby realizoval své sny. Aby usiloval o to, co je v jeho zájmu a v souladu s jeho myšlenkami. No, ukazuje se, že více a více síly získávali ti lidé, kteří měli zájmy jiné, myšlenky jiné a ideje jiné a sny jiné a vize jiné, a tak dále. Nicméně ten souboj o to, od počátku, s Václavem Havlem byl absolutní. Tam přece šlo o totálně jiné vidění světa, a my jsme ho nevyhráli.

Martina: Vy jste 17. listopadu 2020 na Národní třídě řekl: „Naděje na návrat k normálnímu svobodnému životu, na který jsme si za uplynulá tři desetiletí zvykli, slábne. Zavádí se cenzura. Začíná být opět povolena pouze jedna pravda.“ Vy jste řekl, že vidění světa, které jste měl, jste takzvaně nevyhrál, ale přesto jste tady hovořil o tom, že jsme si na určitý způsob života, řekněme demokratický, svobodný, pluralitní zvykli. Kdy tedy nastala v těch třiatřiceti letech odbočka, tehdy to byl rok 20, kde nastala ta odbočka, že jsme došli k cenzuře, jedné pravdě, to, co naznačujete?

Václav Klaus: Tak v těchto společenských fenoménech, které se týkají celé společnosti, nebo nevím, miliónů, desítek miliónů lidí, tam nejsou takové přesmyčky, že by se řeklo: Bylo to 5. listopadu nebo bylo to 9. ...

Martina: To jsem ale nečekala...

Václav Klaus: Já vím. Jenom to chci zdůrazňovat. Ony to byly tendence, které začaly převažovat. Tak samozřejmě, a já to nechci příliš personifikovat, ale samozřejmě pro mě byl pád naší vlády tím „sarajevským atentátem“ v každém případě jedním z velikých momentů. Ta úřednická vláda, která tehdy na půl roku vznikla, tak to byla vláda dnešních „pravdoláskařů“ a dnešních „lepšolidů“, nebo co se dneska říká. To jsme všichni věděli, jenom jsme doufali, že je to krátkodobá výchylka a že potom volby dopadly tak, že jsme je nevyhráli, vyhráli je sociální demokraté. A s tím Zemanem se to také zvrtilo někam úplně jinak. Toho jsem si vědom, že tyto věci v tom hrály roli nesmírně velikou. A postupně to více a více začínalo. Dalším velkým faktorem bylo totální napojení se na Evropskou unii. Vy jste to nemohla pamatovat, ale odhaduji vzhledem k vašemu věku...

Martina: Bojím se, že bohužel mohla...

Václav Klaus: Ale v roce 89, vždycky připomínám, doma i v cizině, že lidé vytvářeli plakáty, psali křídou hesla na ulicích. A jedním z takových hesel bylo: „Zpátky do Evropy“. Praha byla zaplavená – nevím, jestli si to někdo ještě vzpomíná, heslem „Zpět do Evropy“, „Back to Europe,“ říkám vždycky

v angličtině. A tím se chtělo říci: Vraťme se do normálního světa. Vraťme se do světa, který dominuje v jeho západní části. A já trvám na tom, že jsem byl první, kdo říkal: „Zpátky do Evropy“, to je něco jiného než „avanti“, než vpřed do Evropské unie. Tahle věta je opravdu zdokumentovaná, myslím, že i v té knížce, ze které jste citovala můj úvodní citát. By the way, ten citát není z roku 21, ten...

Martina: Ta knížka je z roku 21...

Václav Klaus: Ta knížka je z roku 21. Ten citát je asi třicet let starý. Takže tato větička „Zpět do Evropy“ je něco jiného než „Kupředu, levá, do Evropské unie“. Tohle si uvědomoval u nás málokdo. Trvám na tom, že jsem si to uvědomoval. To znamená obavu o křehkost toho posunu, toho zvratu, která nastala v listopadu 89, tu jsem fakt cítil. Což neznámá, že jsem měl sílu zabránit, aby se to nevyvíjelo jiným směrem. Ale Evropská unie k tomu významným faktorem byla a je.

Evropa se dnes stává společnou kulturní platformou v negativním slova smyslu pro všechny genderově-pokrokařské tendence

Martina: Já si sama vzpomínám na takový svůj pocit zahanbení, kdy jsem byla v Paříži v galerii, národní pravděpodobně, protože tam byly obrazy Picassa a podobně. A tam uprostřed byla taková skleněná kancelář, a v té stál kurátor a telefonoval. A říká: „Cože? Zapůjčit Modrého koně do České republiky? Nebo Československa... Vždyť není v Evropské unii!“ A já jsem viděla Evropskou unii v té době tímto prizmatem: Budeme tam patřit, budeme taková společná kulturní platforma a podobně. Takže si vzpomínám, že jste tehdy na jednom summitu Evropské unie váhal přijmout Evropskou ústavu. Nakonec jste se, jak jste sám řekl, vzepřít nemohl, protože jste neměl takový mandát, jako měl – vy jste jmenoval Orbána – protože vy jste měl za sebou Paroubkovu, Topolánkovu, Fišerovu vládu. Takže nakonec jste také musel zkrátka „signovat“. Řekněte mi: Kdybyste věděl to, co víte dnes, zlobil byste ještě víc? Nebo to vlastně nešlo?

Václav Klaus: Já myslím, že zlobit víc nešlo... Mohl jsem odstoupit. Mohl jsem rezignovat na prezidentskou funkci. Já jsem se z toho tenkrát ještě přece pokusil vycouvat nebo pozměnit to tím, že jsem domluvil výjimku z klíčových věcí. A tu výjimku dokonce Evropská komise, která tak strašně chtěla, abychom se podvolili, v houlebecqovské terminologii, a podepsali to, tak ona byla ochotna přijmout jakoukoliv mou podmínku, která je absurdní. Tak jsem přijal, že Základní listina práv a svobod Evropské unie, takže my z ní dostaneme výjimku, stejně jako Velká Británie a Dánsko, což bylo neskutečné vítězství. A Evropská komise tehdy ve snaze získat ten poslední 28. podpis – ona to prostě chtěla – kývla na cokoliv. Takže bylo schváleno, že to tak bude. Jenže naše vláda, Sobotkova, jestli se nemýlím, potom rezignovala, že to není potřeba. Moje vyjednaná výjimka – že Česká republika na ní netrvá. No, takže neviděl jsem šanci, jak to pozměnit.

Ale vy jste – jestli můžu jednu věc ještě vysvětlit – vy jste řekla „kulturní platforma“. To je jedna z iluzí o Evropské unii. Že by Evropská unie byla kulturní platformou? To možná v jistém negativním smyslu slova se dneska po všech stránkách stává. Protože kultura je něco, co tlačí všechny ty genderovsko-pokrokařské tendence. Tlačí to víc, než možná jiné skupiny, skupiny našich spoluobčanů. Takže kulturní platforma je to *sui generis*, je to kulturní platforma velmi specifického typu, a to by možná stálo za knížku o tom, že Evropská unie je kulturní platformou. To jste mě inspirovala.

Martina: Asi chápete moji historku v tom věku, kdy jsem si to myslela, doufala jsme v to, a vy jste říkal něco jiného. Co si myslíte dnes? Jsme země, která je malá. Jsme země, která má polohu, kterou má, ve středu Evropy. Je vlastně v tuto chvíli šance nebýt součástí Evropské unie?

Václav Klaus: Já myslím, že tehdy nebyla šance. Tehdy, už se to špatně vypráví... Ale tehdy, v 90. letech, kdy jsem podal přihlášku jako předseda vlády do Evropské unie, tehdy ten svět byl

zjednodušený. Tehdy se do Evropské unie, z evropských zemí, nepokoušeli dostat Lukašenko v Bělorusku a Milošević v Jugoslávii. Tehdy kdyby Klaus řekl, že nechce, tak je najednou v trojspolku s těmito dvěma lidmi, kteří nebyli můj „cup of tea“. Tedy v žádném případě. Takže tenkrát, myslím, že by tohle lidé vůbec nechápali. Takže podat přihlášku, to bylo nutné. Jestli už byla nějaká šance o téměř dekádu později, protože to trvalo asi osm let, než jsme od podání přihlášky vstoupili do Evropské unie? Jestli po těch osmi letech lidé už trochu začali moudřet, to je věc druhá. Nicméně myslím, že v referendu schválily vstup do Evropské unie tři čtvrtiny lidí. Dnes, když jsem přijížděl do institutu, tak jsem si přečetl v novinách, že podle posledního průzkumu je u nás s Evropskou unií spokojeno 44 % lidí. Pro někoho, kdo je „anti-EUista“, to je pořád ještě šíleně moc. Ale z jiného hlediska myslím, že to je méně, než v drtivé většině dalších evropských zemí, a je to méně, než se vykazovalo u nás. Takže dneska už by možná pohled na to u řady dalších lidí mohl být jiný, ale tehdy to možné nebylo.

Systémová nespokojenost se nedá demonstrovat na Václavském náměstí. Tudy ta cesta v žádném případě nevede.

Martina: Když se podíváme na současnou situaci u nás, na to, co si děláme sami a dobrovolně, že mnohdy bez jakéhokoli kritického myšlení přebíráme věci z Bruselu, řekněte mi: Co teď považujete za ty nejnebezpečnější jevy u nás?

Václav Klaus: Já za nejnebezpečnější považuji totální vyprázdnění politiky. To není něčím, co se dá zítra změnit. Absence politických stran, vítězství Václava Havla v tom, že strany jsou pro straníky, a Občanské fórum je pro lidi. Takže teď je sen o tom, aby znovu vznikla občanská fóra všeho druhu – a politické strany se také v občanská fóra v podstatě transformovaly. Já nevidím šanci udělat zásadní změnu bez totální renesance politiky, politického stranictví. Bez toho to v žádném případě nejde. Vidím, že u nás je spousta lidí, kteří jsou tak nešťastní, a tak nespokojení s tím, co se děje, že přijedou z druhého konce republiky na jakousi demonstraci na Václavské náměstí v naivní, ale dobré víře, že to může něco změnit. Všichni víme dobře, že to nic změnit nemůže.

Martina: Proč? Protože neexistuje systémová nespokojenost, jak to říkáte?

Václav Klaus: Ne. Nespokojenost lidí je, nevím, do jaké míry systémová, a do jaké míry vůči konkrétním věcem a vůči konkrétním osobnostem. Ale ta systémová nespokojenost se nedá demonstrovat na Václavském náměstí. Tudy ta cesta v žádném případě nevede. Já myslím, že je dobře, že ty demonstrace jsou, protože posilují jedince, kteří na ně přijdou, a říkají si: „Já nejsem sám, kdo si tohle myslí“. To je určitě strašně cenná a důležitá věc. Ale myslím, že ti Rakušané, Fialové, Stanjurové a Černochové se jen ušklíbají a říkají si: „Jen ať si demonstrují.“. Takže si myslím, že tudy cesta v podstatě nevede. Ta cesta vede přes politiku. Ten systém není na zhroutení typu, jak se zhroutil komunismus. Od toho jsme nekonečně daleko.

Dneska jsme členy EU a NATO. Kdybychom se začali vzpouzet, tak přijde opakování bombardování Bělehradu v té či oné formě.

Martina: Ale my se už nemáme kam hroutit. Tehdy jsme se chtěli hroutit do kapitalismu. Ale kam bychom se hroutili teď?

Václav Klaus: Zhroutit bychom se mohli do jakéhosi světa, kde vstanou noví bojovníci a založí nové politické strany s myšlenkami, které máte třeba vy, nebo lidé kolem nás, a budeme bojovat o něco jiného. Jiná věc je, jestli nám to dnešní členství v Evropské unii vůbec umožňuje. Podívejte, my jsme vůbec naši transformaci – opakuji znovu, nejen ekonomickou, ale transformaci myšlení a politickou – udělali v unikátní historické chvíli. To bylo takové jisté window of opportunity, jak se říká. To bylo okénko příležitosti, kdy najednou jsme měli svobodu. Byli jsme osvobozeni od všech vnějších tlaků. Já

vždycky říkám: Sovětský svaz zmizel, tak nás v tu chvíli nikdo nikam netlačil z východu. To jenom Michalové Kocábové si myslí, že porazili Sovětský svaz, a vyhnali sovětské vojáky. Sovětský svaz fakticky už dávno neexistoval, takže on si jenom připisuje nesmyslné zásluhy. Sovětský svaz neexistoval. To bylo domluveno někde úplně jinde, že ti vojáci odejdou. Ne hrdinným jednáním našeho velkého rockera. Ale on tomu snad věří. Myslím, že jeho míra pomýlenosti je tak absolutní, že nevím... On v tom svém růžovém snu asi opravdu autenticky žije.

Martina: Na druhou stranu, tedy když jsme teď Michalovi Kocábovi namydli schody, tak v poslední době, třeba ohledně prezidentské volby, se zachoval také velmi konzistentně.

Václav Klaus: Možná. Ano, ale pro mě on, jeho hudba z 80., 70. let bylo něco, za co jsem ho měl rád, a to u mě pořád zůstane. Ale já jsem chtěl říct, že se rozpadl Sovětský svaz, a nebyl. Amerika po pádu komunismu sice rétoricky pokračovala, ale vycouvala z Evropy a nechala Evropu, ať si v podstatě dělá, co chce. Německo mělo nekonečně svých starostí se svým „Wiedervereinigung“ – znovusjednocením – a prostě nevnímalo tolik ty věci kolem. Respektive nebyli pro ně takovou prioritou. Oni měli docela dost starostí s tím svým znovusjednocením. No a hlavně: Evropská unie ještě nebyla Evropskou unií, prostě byla Evropským společenstvím. A zejména my jsme ani zdaleka nebyli jejími členy. Neboli my jsme mohli v té době rozhodovat o sobě sami, a tak myslím, že jsme racionálně rozhodovali a udělali jsme maximum možného. Maximum, co nám dala naše politická konstelace. Kdybych mluvil za ODS, tak my jsme neměli Orbánových 60 %. My jsme měli vedle sebe podivnou ODA a věčně podivné lidovce. Takže my jsme revolucionizovat zemi opravdu nemohli. Neboli – ale jistou svobodu jsme měli – ten vnějšek nás netlačil. Dnes to tak pravda není. Dnes jsme členy EU. Dnes jsme členy NATO. Myslím, že kdybychom se začali vzpouzet, tak to bude opakování bombardování Bělehradu v té či oné formě. A to vidím jako obrovskou brzdu.

Martina: Pane profesore...

Václav Klaus: I kdybychom se my obrodili, jako že se neobrozujeme, takže bombardování Prahy nehrozí, ale říkám: Kdyby náhodou se něco stalo... zázrak, tak pak by, myslím, ještě zasáhla vnější síla.

Martina: To si myslíte? Že jsme v takové patové situaci?

Václav Klaus: Já se dívám, co se děje s Orbánem. A dívám se na to, co se děje s Maďarskem. Vidíme, že Evropská unie a Stoltenberg v NATO dělají všechno pro to, aby Maďarsko, Orbána a svobodu v Maďarsku zničili. Já to slovo bombardování používám jako nadsazený přírůstek.

Obranná smlouva s USA není nová, a není náhodou, že žádná z předchozích vlád do roku 2023, do paní Černochové, takovou smlouvu nedojednala a nepodepsala

Martina: Vy jste teď zmínil mimo jiné otázku, kterou slyším kolem sebe stále častěji. Zdali se nám vůbec vyplatí být – o Evropské unii jsme mluvili –, ale třeba právě v Severoatlantické alianci? Myslíte si, že vůbec je tato otázka na stole? Protože na tu politici reagují obzvláště rozezleně. A vzhledem k tomu, že česká ministryně Černochová v květnu podepsala česko-americkou smlouvu o obranné spolupráci, tak to najednou vypadá, že je to vlastně už všechno jedno.

Václav Klaus: No, tak ta smlouva je smlouvou, jejíž znění diktuje Amerika na 101 procent. Ne na 99,9 %. Já mám nehynoucí vzpomínku: Tehdy tyto mezinárodní ekonomické a finanční vztahy, před třiceti lety, mělo na starosti ministerstvo financí, takže já jsem uzavíral obchodní smlouvu se Spojenými státy ještě v roli ministra financí za Československo, před rozpadem federace. Ta smlouva nám byla předložena Spojenými státy. Prošla tady nějakými koly ministerských připomínek a tak dále, napsali jsme: „To ne, tohle tam změňte, tuto větu...“ a podobně. Já jsem přijel s našimi změnami

do Washingtonu, a tenkrát byla osoba, něco jako ministryně obchodu, Representative of Trade, nějaká Carla Hills, republikánka, poměrně pozitivní osoba. A já jsem jí říkal: „No, my nemůžeme akceptovat tohle.“ Ona mně nezapomenutelným způsobem sdělila, že tuto dohodu o trade, o obchodu, jsme jednou nechali schválit Kongresem a podepsali jsme ji do dnešního dne, teď nevím, jestli říkala s devadesáti zeměmi světa, nebo něco takového. Ta je non-negotiable. Na té se nedá změnit ani řádka, ani čárka. Já jsem si tenkrát naprosto zoufal. Představte si v roce 1991, nebo 92, že bych přijel do Ameriky a řekl, že nechci podepsat smlouvu o obchodu, tak mě tady asi zabijí. Tak jsme tu smlouvu podepsali, protože to podepsaly desítky zemí světa. Ta smlouva měla podstatnou věc – měla desítky stránek příloh. Zatímco když se o tom diskutuje na vládě a v parlamentu, tak si přečtete tu hlavní smlouvu. Desítky stránek příloh, které byly jednostranné americké podmínky, že ta smlouva o free trade, o svobodném obchodu neplatí... a teď sto stránek výjimek. Sto stránek výjimek, že neplatí pro tyto oblasti, že neplatí tamhle, že na americkém teritoriu se to také netýká všech oblastí, Florida, Kalifornie ano, a Wisconsin ne. Já nevěřil svým očím, ale z americké strany non-negotiable. Neviděl jsem smlouvu paní Černochové, a nemám důvod ji hledat a zabývat se tím. Já vůbec nevím, jestli by mi ji někdo půjčil do ruky. Nebudu o to usilovat. Mě by strašně zajímalo, jestli ta smlouva nemá také nějaké přílohy. Jestli nemá nějaké masivní přílohy napsané tak drobným písmem, asi jako na některých varováních na léku.

Martina: Vedlejší účinek smrt.

Václav Klaus: Vedlejší účinek smrt tam není napsáno. Mě by velmi zajímalo, jaké jsou přílohy, které jednostranně říkají, že pro Ameriku je nepřijatelné tohle a tohle. Nevím. Ale vzhledem ke své obří zkušenosti, srovnatelné s významem smlouvy o trade, bych se divil, že by tam nebyly takové přílohy, o kterých tady v naší diskusi nepadlo ani slovo.

Martina: Pravdou je, že jsem četla komentář této smlouvy od právníka, pana Koudelky, a ten říká, že před touthle smlouvou nás svým způsobem nedokáže ochránit ani naše ústava, protože tvůrci ústavy nepočítali s tím, že dobrovolně odevzdáme svou svrchovanost jinému státu.

Václav Klaus: Já jsem zásadně proti této smlouvě. A prosím vás, všem občanům České republiky bych chtěl říct: Do dnešní doby bylo asi deset předsedů vlády, nevím kolik, jestli se nemýlím, a prezidenti. Vojenská smlouva se Spojenými státy pořád byla ve vzduchu. Žádná z předchozích vlád do roku 2023, do paní Černochové, neudělala krok, že by takovou smlouvu chtěla podepsat a dojednat. To by mělo být slyšeno nahlas všemi lidmi. To není nová smlouva, která se vymyslela v roce 2022 nebo 23. Prostě je to stará smlouva, kterou má uzavřenou se Spojenými státy spousta zemí, tradiční smlouva. Není náhodou, že žádná z vlád do Fialovy a Černochové vlády nic takového neudělala. To myslím, že do dnešního dne takhle nahlas české veřejnosti nikdo nevypointoval. Možná zmínili, ale myslím, že zdůrazněno to nebylo.

Evropská unie přece směřuje k tomu, že se členské státy vypaří jako svébytné entity, ale pořád budou vytvářet zdání, že budou mít prezidenta, který bude jezdit s majáčkem

Martina: Teď po vás budu možná chtít takové lapidární vysvětlení. Ale co všechno pro vás toto znamená v současné mezinárodní situaci, v současné napjaté situaci, ve spojitosti s válkou na Ukrajině, ve spojitosti s tím, co žijeme po covidu? Co pro vás tento krok signalizuje možná víc než cokoliv jiného, ale to vám nechci podsouvat.

Václav Klaus: Tak to řekněte za mě. Vy to řeknete určitě líp, než bych to řekl já.

Martina: Nemůžu. Nemohu.

Václav Klaus: Tak je to další z významných kroků, který přispívá k vypaření se, nebo zmizení, nebo

jaké slovíčko vymyslet, nějaké poetické k tomu...

Martina: Vaporizace. To je Orwellův termín pro ty lidi, co zmizeli.

Václav Klaus: No, to je možná ne Orwell, ale Huxleyho termín možná. Ale myslím, že je to další krok k mizení, abychom použili neutrálnější slovo, entity zvané Česká republika. A to je „summary“, to je shrnutí toho všeho. A o to, zdá se, této progresivistické, pokrokařské, liberálně-demokratické vládě, o to, myslím, od prvopočátku panu Fialovi, a dalším, v podstatě jde.

Martina: Jsem možná rozumu mdlého, ale nedokážu pochopit, jak jim o to může jít? Protože s „vypařením se“ může poklesnout i jejich vliv.

Václav Klaus: To je strašně zajímavé. Proč všichni ti evropští panovníci, v novém vyjádření, proč tomuhle nepřetržitě omezování jejich vlivu, jejich významu a jejich role nadšeně tleskají? No, protože oni chtějí mít co nejvíce práce. Oni chtějí co nejvíce mít možnost, aby se mohli vymlouvat, že „to my ne, to udělal Brusel“. Takže pro ně je to z pohodlnění jejich životů a fiktivní vytváření dojmů, že oni pořád vládnou. Takže Evropská unie přece směřuje k tomu, že země se vypaří jako svébytné entity, ale pořád budou vytvářet zdání, že budou mít prezidenta, který bude jezdit s majáčkem po Praze, a tak dále. Takže to je jediné vysvětlení, proč ti lidé to mohou dělat.

Martina: Pane profesore, pro mě by to bylo vysvětlení, kdybychom tyto jevy neviděli i na úrovni aktivistických skupin, jednotlivců. Vy jste teď popsal, co může být za tím, že si představitelé menších zemí podřezávají svoji větev, a ještě si myslí, že jsou rafinovaní. Ale řekněte mi: Vždyť vidíme přece, že nejvíce za multikulturní společnost a za aplikaci muslimských způsobů života a práva šaría do naší západní společnosti plédují feministky, homosexuálové, a tady už se úplně ztrácím. Máte pro tento hromadný způsob likvidace nějaké další vysvětlení?

Václav Klaus: Je to naše sebevražda. Vy jste tady citovala nějaké naše a světové knížky, ale my jsme před covidem, nebo na začátku covidu v zoufalství nad tím, co se děje u nás a na Západě – ale ne až tím covidem – jsme tady vydali knížku, která se jmenuje „Sebedestrukce Západu“. Čili sebedestrukce, sebevražda, tady bohužel tento fenomén je. Buď ti lidé jsou hloupí, a dělají to pro své krátkodobé zájmy, že ještě chvíli jim bude tleskáno. Nevím. Nemám pro to vysvětlení. Celý koncept milování masové migrace, jako sebedestrukční prvek západního světa, to tady samozřejmě je. Nevím. Nedovedu si to vysvětlit. „Wir schaffen das!“ říkala paní Merkelová, ale ta už teď je také na okraji dějin, jak jsem pochopil. Po ní už pes neštěkne – a deset let byla nejmocnější ženou světa. Já myslím, že její sláva se sesypala ještě rychleji než komunismus. To je asi tak skoro stejné.

Vypnutí webů je okrajová záležitost, když už před deseti lety propukla masová migrace jako fenomén, o kterém jsme od začátku věděli, že je zoufalstvím a že je hrůzou hrůz

Martina: V té době už Sarazin publikoval své úvahy a knihy o tom, jak Německo, Evropa páchá sebevraždu, a podle toho, co vy říkáte, v tom pokračujeme stále. Přesto jste mi na začátku řekl, že taková ta slova o tom, že svoboda a demokracie jsou v ohrožení a jsou pryč, jsou možná silná slova. Já se tedy k tomu znovu vrátím, jestli můžeme ta slova oprášit, protože kdyby mi někdo před deseti lety řekl, že budou rušeny weby, které prezentují trochu jiný pohled na svět, nebo spíš jenom jiný názor, než jaký má vláda, kdyby mi někdo před deseti lety řekl, že znovu budu znát lidi, kteří byli vyhozeni z práce za své názory, že budou lidé za své politické přesvědčení a za svůj občanský názor stát před soudem, tak bych mu nevěřila. Ale děje se to. A přestože je to zatím jenom, řekněme, v jednotkách lidí, webů, osudů, tak přesto všechno se mi nechce si pořád při tom pádu z mrakodrapu říkat: „Zatím dobré“. Tak jak byste vlastně pojmenoval tento stav?

Václav Klaus: Vy jste pěkně připomněla mé zjemnění debaty na počátku. To je dobré se k tomu

takhle vrátit. Podívejte, já mám zkušenost s veřejným vystupováním. Myslím, že to, co říkám, je v podstatě tvrdší odsudek současného světa, než který provádí kdokoliv jiný v naší zemi. Oni k tomu používají trochu silnější nálepky, silnější slova, a já prostě chci, aby lidé ten můj argument pochopili, a nechci ho přebít tou apriorní nálepkou, která spoustu potenciálních čtenářů nebo posluchačů naprosto odradí. Takže, vy jste se k tomu správně, a myslím, že to cítíte, že jste se k tomu teď, na konci našeho rozhovoru, vrátila...

Martina: Není na konci.

Václav Klaus: Já si říkám, že k těm slovům, která jste použila v první větě, se musí dojít nějakou argumentací, ty vypálit na meetingu na náměstí nemá žádný smysl, protože bez toho, než by se k nim došlo, nejsou obhajitelné, nejsou vysvětlitelné spoustě lidí, kteří s námi nežijí v komunitě našich názorů. Tak proto se snažím dostat se k nim, dopracovat se k nim, dovyargumentovat se k nim, a proto se jim trošičku bráním. Vy jste řekla před deseti lety, no, já myslím, že před těmi deseti lety už to bylo všechno jasné. Že nedošlo k vypnutí těch webů, to je okrajová záležitost – pro mě. Ale přece před už skoro deseti lety propukla masová migrace jako fenomén, o kterém my jsme od začátku věděli, že je zoufalstvím a že je hrůzou hrůz. A kdybych se vrátil k řadě svých textů v té době, tak myslím, že to zoufání si nad sebedestrukci Západu, bez použití této terminologie, myslím, že to už jsme cítili a viděli strašně moc.

Minulost je nerestituovatelná. Minulost je potřeba přijmout a pokusit se dělat, aby už nikdy znovu nenastala, to je zásadní.

Martina: To, co teď sklízíme, bylo zaseto asi mnohem dříve, jak jste teď řekl. Přesto všechno pro spoustu lidí jsou důležité i ty důsledky, protože když v potu tváře dobývají svůj chlébездеjší, tak ne vždycky mají tendenci na ten jemný mechanismus a na to sledování, co se ve veřejném prostoru, takzvaně, šustne. Ale myslím si, že určitá stavidla se otevřela především covidem. Tam došlo k porušování zákonů a ústavních svobod, do té doby nevídané. Ano, na začátku mohl stát strach, nevědomost, řekněme. Ale řekněte mi: V poslední době se objevily další verdikty soudů nejenom u nás, ale i ve světě, že to či ono proticovidové opatření té či které vlády bylo nezákonné, bylo přehnané, bylo likvidující pro určité skupiny podnikatelů, obyvatel, a tak dále. Máte vysvětlení na to, proč už o tom lidé spíše ani nechťejí mluvit, místo aby třeba teď řekli: „Prosím vás, já jsem zavřel hospodu, kterou jsem zdědil po třech generacích, a teď nemám nic, teď dělám tady někde číšníka a teď se ukázalo, že mi bylo ublíženo“. A ten člověk nepřijde a neřekne: „Bylo mi ublíženo“. Máte na to nějaký...

Václav Klaus: Vy dobře víte, že jsem proti těm všem covidovským opatřením protestoval od začátku. A já jsem člověk, který byl nejvícekrát přistižen bez roušky a dalších věcí, a že bych šel někam, kam se jít nemělo, a platil jsem nejvícekrát covidovou pokutu. Tak já nemám důvod to z žádného hlediska hájit. My jsme tady vytvořili v prvním měsíci těch covidovských opatření knížku, která vyšla – možná jste ji viděla, nebo ji můžete od nás dostat. My jsme totálně, zásadně protestovali – ta knížka byla vydána, jestli se nemýlím, 24. dubna 2020, to znamená měsíc a půl poté, co se covid objevil. Já nemám sebemenší důvod něco z toho hájit. To, co dělaly vlády celého světa, a tím se ony vymlouvají jedna na druhou: „Vždyť to dělali támhle a onde.“ To nevím, co se s tím dá udělat. Ty vlády si nechťejí podržnout svou větev, ty necouvnu, ty hrají na sebe.

Je řada lidí, kteří s tím bojují prostřednictvím soudního systému, to ano, a řada těch soudů je pěkných, co si troufne říci, ale k ničemu to nevede. Ono totiž nahrazovat ty škody, které se tím staly, to je složitá věc, a prostě je to jako nahrazovat škody komunismu. To se také nedalo udělat. My jsme museli přijmout, že děláme tlustou čáru, a jdeme dál, protože se nedá vrátit do 25. února 1948 – a stejným způsobem se nedá vrátit do prvních dnů února 2020, a říct, že to navrátíme tam, kde to bylo. Já v tomto smyslu o restitucích vím své a mám na to svůj silný názor. Restituovat se nedá všechno a

rehabilitovat se nedá všechno. A že vlády k tomu nepřistupují, že by to otevřelo stavidla, která nejsou zastavitelná, tomu já rozumím. Že to je lidsky špatně, a pro vašeho pana majitele rodinné hospody i tisíckrát špatně, to je jasné. Ale já nevidím metody, jak restituovat minulost. Minulost je nerestituovatelná. Minulost je potřeba přijmout a pokusit se dělat, aby už nikdy znovu nenastala, to je moje zásadní teze.

I v normalizační éře 70., 80. let jsme na pivu v hospodě nešeptali. Aspoň někteří z nás.

Martina: Ano, řekněme, i se z toho poučit, pro tu postiženou skupinu třeba odpustit, ale tady jde o to, že to zlo, když to takto razantně pojmenuji, které bylo tehdy zaseto, kráčí dál. Protože tehdy si politici, pravděpodobně po celém světě, zvykli, a občané bohužel také, že omezení svobod občanů, prostě podléhá momentální situaci, která se právě teď aktuálně děje, a je to jakýsi konsensus, který když řekne pět šéfů evropských států, tak co už my s tím. A tohle mi přijde, že je možná...

Václav Klaus: To je šílené, ano. To, že můžeme porušit některé základní pravdy, zákony, a tak dále... Já myslím, že to je hezké to takhle rezolutně odsuzovat, ale ta vlastní chvíle je vždycky potom trošičku jiná. Takže teď se rozbije Kachovská přehrada, tak na území zatopeném najednou asi neplatí zákony o svobodě shromažďování? No ne, je to prostě pravda. A teď ten svět, hlupácky zájmově podmíněn, je finančně motivovaný... Uvěřil tomu, že ten covid je protržení obří přehrad, které zahubí lidstvo. Já jsem s tím od začátku nesouhlasil, a je to všeobecně známo. Ale jak tomu zabránit? Já si to nedovedu představit. Já si myslím, že kdybych prezidentoval, tak bych dělal hysterické protesty proti tomu, aby se něco takového zavedlo. Určitě. Ale na kolik by byly účinné? Pak by to zavedli všichni soudruzi z EU a jenom my ne, a tak... nedovedu si představit, jak by to mohlo dopadnout. Čili zneužití určitých bodových, reálných, konkrétních situací, které odstartuje procesy, jak jste říkala: Jak tomu zabránit? To ještě lidstvo do dnešního dne nevymyslelo.

Martina: Víím, že když se na to člověk dívá takto zvenčí, ačkoliv je občanem státu, tak že je i trošku uvnitř, tam to vždycky vypadá jednodušší. Ale ta tendence a rétorika, která tehdy byla za covidu od politiků nastolena, jako by nabývá na razanci. A teď to můžeme vidět v souvislosti se situací na Ukrajině, s válkou na Ukrajině. My jsme nedávno seděli s jedním kolegou v kavárně, povídali jsme si, zahrádka, klasická příjemná odpolední debata, a najednou on se ke mně naklonil a začal šeptat. A já jsem nevěděla, co mi chce šeptat, a on neříkal nic trestného, chtěl mi říct něco o Ukrajině, jak říkám, neříkal nic trestného, ale v této otázce si už dnes člověk vlastně není jistý. A projevílo se to tím šeptáním. Řekněte mi: Co se to strhlo? Co se to odbrzdilo? A jakým způsobem se s tím zkusit popasovat? Protože člověk skutečně jenom za hledání historických konsekvencí, jak vy říkáte: „Každá válka v dějinách má svou předhistorii a svou následnou interpretaci“, jen s touto snahou už to nevidí dobře, protože ta předhistorie je v tuto chvíli vytčena před závorku. Ta otázka byla dlouhá, možná nesrozumitelná, ale něco mi říká, že víte, na co se chci zeptat.

Václav Klaus: Tak když to zjednoduším... Chcete se zeptat, jestli se má nebo nemá šeptat. Když to tak zůjme. Jestli se vás ten váš přítel nebo nepřítel dotknul tím, že začal šeptat. Tak já se k vám připojuji. Mě šeptání lidí absolutně rozběšňuje a křičím v restauraci, proč ztišili hlas. Protože myslím, že to je obří ukázka našeho ústupku, a trvám na tom, že jsme nešeptali ani v komunismu. Prostě byli někteří, kteří šeptali. Ale myslím, že i v té normalizační éře 70., 80. let jsme na pivu v hospodě nešeptali. Aspoň někteří z nás tedy.

Martina: Neidealizujete si tu dobu trochu?

Václav Klaus: Já si ji neidealizuji. Já si idealizuji různé lidi. To mluvím o lidech, ne o době. Já tvrdím, že my jsme tehdy nešeptali, prostě je to fakt. A mě to strašně vzteká a zlobí, to šeptání, přerušuji debatu a říkám: Jestli není ochoten mluvit nahlas, tak to mě nezajímá. To tedy já jdu pryč. Takže v tom šeptání je náš obrovský ústupek, ale je to trošku taková individuální „srabárna“. Tak bych to

nazval.

Žádná země asi nesklouzla do takové politické hysterie a prázdnoty, aby celou dekádu žila heslem „anti-Zeman“ a potom druhou půlku dekády heslem „anti-Babiš“

Martina: Ta atmosféra ve společnosti taková je. V okamžiku, kdy vyzývala i vláda k tomu, aby soused udal souseda, že se scházejí za covidu v garáži, tak tady byly položeny základy takového toho udavačství, a takové to „třeba ti to, soudruhu, není milé nahlásit někoho, kdo se nechová správně, ale prospíváš tím republice“. Mně to tedy nesmírně připomínalo onu jistou dobu. A řekněte mi ještě jednu věc: Čím to, že se mi zdá, že to šeptání se přenáší k nám, i co se týká covidu, i co se týká situace na Ukrajině. Protože pokud vím, tak žádný stát v Evropě se neproměnil ve žlutomodrou plakátovací plochu, jako my. Co se to s námi děje? Proč právě tady u nás, ve středu Evropy, se najednou jako by koncentroval ten strach, napětí, nevím, jak to správně všechno pojmenovat?

Václav Klaus: Vy jste řekla „atmosféra“. Atmosféra není něco, co existuje „an sich“, nezávisle na nás. Atmosféru vytváříme my sami. Takže to, jako že je něco jako atmosféra, to ne. My každou minutu, svým chováním, spoluvytváříme atmosféru, a sumář toho našeho vytváření v této atmosféře vede k tomu, jak ta atmosféra u nás vypadá. Ale že by z vnějšku k nám dneska přišla, není pravda. Takže...

Martina: Nemáme výmluvu, podle vás?

Václav Klaus: Ne. Výmluvu nemáme, a já říkám: „Já křičím, že končím debatu. Že jestli budou mluvit ztišeně, tak že mě to nebaví.“ Takže to je jedna věc. Atmosféru vytváříme my sami. Proč se naše země stala nejvíce žlutomodrou zónou Evropy, je na knihu. Myslím, že jedna věc je krátkodobější. Druhá věc dlouhodobější. Ta krátkodobější věc je skutečně naše děsivá politická reprezentace dnešní doby. Není žádná země na světě, která má vedle sebe anti-strany typu TOP 09, anti-stranu typu STAN, anti-stranu typu PIRÁTI, Fialovu anti-stranu zvanou pořád ještě mylně ODS, a tak dále. Lidovce mají všechny tyto země, a to prostě je realita. Takže to je taková věc, která je naše specifická, konkrétní, a k tomu všemu vede. Žádná země asi nesklouzla do takové politické hysterie a prázdnoty, aby celou dekádu žila heslem „anti-Zeman“ a potom druhou půlku dekády heslem „anti-Babiš“. To si nejsem vědom, že bych viděl v Německu, Rakousku, Itálii, Švýcarsku. To je prostě naše unikátní specifikum, které si asi ve své hlouposti zasloužíme. Tak to je něco takového konkrétně politického.

Mám ale pocit, že když bych hledal nějaký historický dlouhodobější fenomén, tak myslím, že v té ukrajinské válce se podílným způsobem promítl náš rok 1968. Prostě řada Čechů, kteří tehdy mlčeli a všechno přijímali, tak prostě teď najednou nabyli dojmu, že když si nezabývali tehdy, a když si dostatečně radikálně nezademonstrovali tehdy, tak nastal čas, aby bojovali dnes. Takže pro spoustu Čechů je ta válka na Ukrajině náhražkou nebojování v roce 1968. A samozřejmě ti lidé nechtějí bojovat. To ne. Ale mají pocit, že můžou dolovat peníze ze státního rozpočtu, které se jich tak úplně konkrétně a bezprostředně netýkají, a mohou demonstrovat svou sílu tím, že si pověsí na dům nebo na okno ukrajinskou vlajku. Myslím, že ten fenomén roku 68 u nás tento echo, ozvěnový efekt po půl století prostě sehrává, a to je tragické nedorozumění, neštěstí, nepochopení dějin.

Martina: Ten rok 68 v tom může možná hrát ještě jinou roli, která je možná více pochopitelná, a člověk ji může vnímat. Jedna moje kolegyně mi říká, že její rodiče, kteří jsou velmi vzdělaní lidé, dosáhli všemožných akademických hodností a jsou to lidé, kteří jsou nesmírně přemýšliví, tak v roce 68 jim bylo 16+, a vůbec to nezpracovali. A ona říká: „Je to zvláštní. To nejsou najednou ti lidé v letech. Když se baví o roce 68, tak používají i termíny, rétoriku a rytmus řeči, jako kdyby jim bylo těch 16 let.“ Že to zkrátka nemají zpracované.

Václav Klaus: To říkáte strašně hezky. Jak to můžete takhle cítit přesně? Podívejte, to, že ti Rakušanové... Kolik jim mohlo být v roce 68? Byli už vůbec na světě? Asi nebyli, že ne? Takže Rakušanové mluví o souboru opatření, když dělají, když vymýšlí balíček dnešní doby. To je přijetí celé řady termínů a terminologie tehdejších let, které jsou zažrané pod kůží, i když třeba, jak je vidět, jim bylo buď šestnáct, jako těmto rodičům, nebo těm Rakušanům, i když vůbec ještě na světě nebyli. To je bohužel smutná věc. Samozřejmě je to zúžená interpretace roku 68. Vinou roku 68, toho, co se stalo u nás, byl komunismus. Zatímco tito lidé si myslí, že vinou roku 68 byli Rusáci. V tomto protikladu těchto dvou věcí je skryto všechno. Samozřejmě, že se ukazuje, že tady nás víc obsazovali ukrajinští vojáci, ale to je úplně jedno.

Martina: To je jedno. Byl to Sovětský svaz.

Václav Klaus: To je hříčka, protože to „Rusáci“ je libozvučnější než „Sověťáci“ nebo obyvatelé Sovětského svazu. Tak jako ten rozdíl mezi slovem „komunismus“ a „Rusáci“ je naprosto klíčový, a spousta lidí zdánlivě inteligentních a vzdělaných v kdoví jakých oborech, tak oni tento rozdíl necítily nikdy. A já vím, že lidé z technických oborů to jsou zejména, a často inklinují k nepochopení těchto zásadních věcí. Čím větší matematik, tím menší chápání reálného světa.

Válka na Ukrajině je důsledkem toho, že Spojené státy ztrácejí své unikátní postavení jediného hegemonu ve světě, a to vytváří chaos z tisíce a jedna důvodů

Martina: Pane profesore, o co podle vás v této válce jde?

Václav Klaus: V této válce? O co jde? Nevím. To teď nechci začínat. Už mluvíme hodinu a půl. Já bych to teď nechtěl zúžit. To udělejme nějaký rozhovor o této válce. Nechci to zploštit. Teď už se trošku nedočkavě dívám na hodinky, tak abych to nezploštil. Ta válka je přeci – ale to je jenom nakousnutí toho tématu – ta válka je v podstatě o podobu současného světa. Je důsledkem toho, že Spojené státy ztrácejí své unikátní postavení jediného hegemonu ve světě. No, a to vytváří chaos z tisíce jedna důvodů. A ta válka je o tom. Že jsou obětí Ukrajinci? To určitě ano. Další obětí jsou samozřejmě Rusové, ti na to doplatí podle mého názoru neméně, protože Ukrajině bude nakonec celý svět pomáhat, a Rusku nikdo. I Rusko jí bude nakonec pomáhat. Takže doplatí na to obě tyto země. Já mám prostě pocit, že Západu jde o boj s Ruskem, a proto nemá žádný zájem, aby ta válka velmi rychle skončila.

Martina: A proto si myslíte, že se rozléhá takový rozčilený řev, když kdokoliv začne mluvit o tom, že je potřeba začít vyjednávat o míru? Že je potřeba ukončit ten konflikt. Proto si myslíte, že vlastně nikomu na tom tak úplně nezáleží? Aby ten konflikt skončil?

Václav Klaus: Naopak. Každý, kdo mluví o ukončení konfliktu a války, přerušení, příměří a zastavení střelení, a tak dále, je prostě staven do role appeasementu. Najednou je dáván za vzor všem Churchill, jako osoba, která tohle neakceptovala. No, já ten svět tak zjednodušeně nevidím.

Martina: Za jakých podmínek si myslíte, že se mírové jednání stane reálným? Protože takto pravděpodobně bude muset skončit. Mimo jiné i Henry Kissinger v Davosu před dvěma lety říkal: „Prosím, pojďme jednat o míru, abychom to ukončili dřív, než nebude cesty zpátky.“ Za jakých podmínek?

Václav Klaus: No, to ode mne chcete něco úplně jiného. Já také říkám: Začít jednat o míru, což je těžké. Začít jednat nejdříve o příměří. O zastavení střelení. Ponechání statu quo. Pak začít jednat o míru a o eventuálním posunu statu quo někam jinam, který by byl přijatelnější pro všechny vyjednavče. To je jasné. Ale necítím jako svou povinnost ani svůj prostor, který já mám – kdybych seděl ve vládě, tak bych mluvil jinak, ale teď ne. Takže já bych to opravdu už dál nerozpovídal.

Martina: Pane prezidente, než přijdu znovu, tak chci vědět prozatím k tomu, o čem jsme se bavili: Kudy z toho ven? Co teď udělat? Každý jeden člověk? Můžeme se bavit. Můžeme pojmenovat kořeny, příčiny stavu. Ale co teď dělat?

Václav Klaus: Já bych předeslal to, co opakovaně říkám: Ne jenom co dělat. Ujasnit si cíl toho, co dělat a ujasnit si potenciální časovou dimenzi, jak k tomu cíli dojít. Tady spousta lidí si opravdu myslí, že stačí ještě deseti takovýmito pořady, jako je ten váš, probudit lidi a dojde zítra, pozítří, popozítří ke změně. Já to vždycky přirovnávám s tím komunismem a říkám: „No, vy se mnou mluvíte způsobem, jako že se dneska nacházíme v gorbačovské perestrojce roku 1987, kdy je každému jasné, že komunismus is over už dávno, a jde o to, jenom jak rychle má být za něco vyměněn. A jak hladce, jak bez občanské války a jak poměrně klidně.“ No, a já říkám: „Ne. My nejsme v roce 87. My jsme v roce tak 1962 nebo 54, možná. Takže než se doputuje k tomu roku 89, je ještě strašně dlouhá doba. Tak si uvědomte, co dělat v tom roce 54, abychom se k roku 89 dostali co nejdřív.“ A jestli chcete návrhy, co dělat v létě 89, aby ten listopad nepřišel tolikátého a tolikátého, ale aby přišel o dva měsíce dřív, tak takové rady já nemám.

Martina: Pane prezidente, já vám děkuji. Děkuji vám za čas, který jste mi věnoval, a jsem ráda, že tak nějak předběžně jste mi přislíbil, že se mohu vrátit ještě s otázkami z ekonomiky, energetiky, s konsolidačním balíčkem a dalšími tématy, které, myslím, že naše posluchače opravdu zajímají.

Václav Klaus: Dobře. Děkuji pěkně za to. Za velmi kvalitní rozhovor. Děkuji.

AUTOR: Václav Klaus

[ZDROJ](#)